

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Shemot

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

U

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10060

זעבת מצרים זבת קהנה אלהינו הן נזבח
 אית הועבת מצרים לעיניהם ולא זסקלנו :
 כג דרך שלשת ימים גלך במדבר וזבדנו
 ליהנה אלהינו כאשר יאמר אלהינו :
 כד נאמר פרעה אנכי אשלח אתכם
 ונבחתם ליהנה אלהיכם במדבר רק הרהק
 ל איתרתיקו ללכת העתירו בעדי :
 כה נאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך
 והעתרתי אלהי הנה וקר הקרב מפרעה
 מעבדיו ומעמו מחר רק אליסף פרעה התל
 לבלתי שלח את העם לזבח ליהנה :
 כו יוצא משה מעם פרעה ויעתר אל
 יהנה : כז ויעש יהנה כדבר משה ויסר
 הקרב מפרעה מעבדיו ומעמו לך גשאר
 אחד : כח ויכבד פרעה את לבו גם בפעם
 ה זאת ולא שלח את העם : פ א ויאמר
 יהנה אל משה בא אל פרעה ודברת אליו
 כה אמר יהנה אלהי העברים שלח את עמי
 ויעבדני : ב כי אסמאן אתה לשלח
 ועודך מחניק בס : ג הנה יר יהנה הויה
 במקנה אשר בשדה בסוסים בחמרים
 בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד :
 ד והפלה יהנה בין מקנה ישראל ובין
 מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל
 דבר : ה וישם יהנה מועד לאמר מחר
 יעשה יהנה הדבר הזה בארץ : ו ויעש
 יהנה את הדבר הזה ממחרת וימת כל מקנה
 מצרים וממקנה בני ישראל לאימת אחר :
 נישלח

דמיצרא דחלין ליה מיניה אנתנא נסבך
 לנבחה קדם יי אלהנא הא נדבחה ית בעירא
 דמצרא דחלין ליה ואינון יהון הון הלא
 ימרון למרנמנא : כג מהלך תלתא יומין
 גזיל במדברא ונדבחה קדם יי אלהנא כמא
 דימר לנא : כד נאמר פרעה אנא אשלח
 נתכון ותדבחו קדם יי אלהכון במדברא
 לחוד ארתקא לא תרחקון למיזל צלו אף
 עלי : כה נאמר משה הא אנא נפיק מעמך
 ואצלי קדם יי ויעדי ערובא מפרעה
 ומעבדויה ומעמיה מחר לחוד לך יוסף
 פרעה לשקרא בדיל דלא לשלחא ית עמא
 לנבחה קדם יי : כז ונפק משה מן קדם
 פרעה וצלי קדם יי : כח ועבר יי כפתקמא
 דמשה ואצלי ערובא מפרעה מעבדויה
 ומעמיה לא אשתאר חד : כח וקר פרעה
 ית לביה אף בנמנא הדא ולא שלח ית
 עמא : א נאמר יי למשה עול לות פרעה
 ותמליל עמיה בדג אמר יי אלהא דיהודא
 שלח ית עמי ויפלחו קדמי : ב ארי
 אס מסרב את לשלחא וער בען את מתקיף
 בהון : ג הא מחא מן קדם יי הנא
 בבערך דבחקלא בסוסותא בתמרי בגמלי
 בתורי ובקנא מותא סני לתדא : ד ויפריש
 יי בין בעירא דישראל ובין בעירא דמצרא
 ולא ימות מכולא דבני ישראל מדעם :
 ה וישוי יי ומנא למימר מחר יעבד יי
 פתקמא הדין בארעא : ו ועבר יי וירד
 פתקמא

100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200

פועל מחזון דמפרצא משהו גיפס ונקרא קדם ואלהו הא אין מקרבו וצו ית פועל מחזון למפרצא קרובהו הוא כו ויקא
 הוא לאמלא יתו באבניו : כג מחלק מלהי וימין נשיל במדברא ונדבה גבברו פגא קדם אלהיא הקבא דעמור
 לנא : כד ואמר פרעה אגא אפסור זככו ונדקחון קדם ואלהכו במדברא להוד ארתקא לא פרקחון למיילא
 צלו עלי : כה ואמר משה הא אגא גפין מלוקח ואיצלי קדם ונעדי אקריב חיימ פגא מן פרעה ומן עמיה
 למחר להוד לא יוסף פרעה למשקרא בריל ולא למפסור ית עמא למדקחא גיבסת פגא קדם : כו ונפק משה
 מלנת פרעה וצלי קדם : כז ועבד ופיתגס בעותא וכמשה ואצדו אקריב חיימ קרא מפרעה וגי : כח וקר
 פרעה ית יצרא דליבה ארופ בוקמא קרא ולא פטר ית עמא : א ואמר ו למשה וגי פטר ית עמי ופקלחון קדמי :
 ב ארס אין מסרב אגא למפסור ועד דרון אגא מתקופ בהון : ג הא מסת ידא בן הניא עשו בר לא הנת
 למחור בקעריך דקמלא בסוקותא במחורי בגמלי בהורי ובעגא מוחא תקיף לתרא : ד ונעבד ו שלאין בן גימי
 דשדאל הבן גימי דמפרצא ולא זכות קבל לבני ישראל מדעם : ה קבע ו זמנא למימד קמר ועבד ו ית פתקמא
 הדין בארעא : ו ועבד ו ית פתקמא הדין ליום תרו

רשי

טאזו זכמים שהירירלתס אלנו זכמים : זלא יסקלנו - כתיב : (כח) החל - מוזהרל : (כו) ויעהדאל ה' - כתא זון
 בתפלה - וכן אס כל לומר ועתיר הים יכול לומר ומשמע ורסה כתפלה - עכשו כסחוא אומר כלסון ופעל משמע ורסה להתפלל (ח)
 (כו) ויסר הערוב - זלא חתנו כמו שמתו הנפרדים שאל חתנו יהיה להם הנאה בערות : (כח) גם בפעם הזאת - אע"פ שחמר
 אזכי אסלא חתלס לא קיים הסתתנו : (כ) מתחוק כס - אוחזס כמו (דברים כ"ה) והחייקה כמכוסיו - (ג) הגה יד
 ה' הויה לשון הוה כי כן יאמר כלסון נקסה על עבד היתה ועל העתיד תסיה ועל העומד הויה כמו עושה רזה רועה : (ט)
 (ד) והפלה - והשדל : (ח) מלא

באר רחובות דקדוקי רשי

פתעתי משי חכס אחד רופא ונומחה נסין מדברי חכס הכ' לואמרת יעל מי שנים עדים יקום דבר : (ח) חזום דלעיל כד"ה אעתיד כתב
 דש"י חפני סכללאון עתר הרבות פלל הוא דיתכן כי אעתיר לשון יפעיל אס כן קסה למה כתים כלן זיעתר לשון הל (כליט אין דעס
 חזון וכלסון) לכן נחלק רש"י אס היה כל לומר ויעתיר היה יכול לומר ורזה לומר כשהוא כלסון ופעיל הוא הרבות
 תפלה כעס אחר כפעם וסס הוא לומר ויעתר לשון קל עזמח וירסה להתפלל ורזה לומר הרבה להתפלל כפעם
 אח אזה סמדיק כלסונו שתילת דבריו - כתאמן כתפלה : (ט) רש"י יודיעך כזה דלשון סיכוי (ועין דיא ארכיים
 אינונר וזעה) לוכר אות ראשונה מן השורש סמולס ולות שנים בסגול מה עשה (ער טוהט אינונד) ולקחה אות שנייה כד"ה וכן
 כזה עשה כוונות סגרה עשה דברו (ויא טוהט אינונד זינדד) ועל דרך זה שורש היה לוכר הויה (ער איז אינונד)
 ולקחה הויה (ויא איז אינונד) ועסום דענין יד יתכנה ככל מקום כלסון נקסה (דיא האנט) לכן כתים
 נס

דשבים

דרך כוונ הוא - כדכתיב כשעמי ושמי הלך כללע ההר לעומתם הלך ומקלל ומחלל לעומתו ועמד בעפר - (כה) והיערתני
 כמו והערמתני את עדיכם - והקזת כו - והאכדתי כעמים זארוס וכעליתי - כולם פתרון להכא נפתחין וכן והעבדתני - כו
 לזותות גורמס - אכל לשעבר - יאמר העברתי מעליך טחאתך העליתך - האכדתי - כולם נפתחין נפתח קטן : אכל שאלר
 לזותית יאמר והכדתי פסלך - והשודתי - כולם כחירק טין לעבד כן להכא : (כח) גם כפעם הוא - כו טהכדי כנפרדעים -
 (ה) מועד לאמר - שלא יאמרו זכס עזיבה היא : (ח) כי

מכלל יופי

כלא אסובלא דקא השאלה כמואתה זה בני עשו וההומים רז :
 חזיבת זמרים - כו דרך גמלי לע"ו של מרים שהי ענבים למול פלה - אורהעס שלותהכסיסה היא תועבה לסס ואס כעסה אותה לעיניהם יסקלומ :
 (כד) (בערי) עלי : (כה) (חל) עקד התו להדגשי הוא מקור מחדוש וכא הגה המורו ענין שקר :

ט (ס) (מאן) - הואר בפלסו שבח אני - (ועוד) ענין ההתמדה והזמן זהוה ויתכן לפרשו כענין עדיין : (מחויקבס) - ענינו מחויק בס לתקף אורום בהוקרה הוא סעניואחיורה : (ג) (ירי) - לפי שריכה והגבורה ביד נאמר על הכוכה יד : (הויה) בינוני מהקל לגרבה סענין הויה : (דבר) ענינו מיתה : (ד) (הפלה) - ענין הפרשה : (מכל לכני ישראל) - תהטר השין שרדינא במקום

ו נשלח פרעה והנה לאמת ממוקרת
 ישראל עד אחר ויכבד לב פרעה ולא שלח
 את העם: פ ח ויאמר יהוה אל משה
 ואל אהרן קחו לכם מלא הפניכם פיה כבשן
 וזרקו משה השמימה לעיני פרעה: ט והיה
 לאבק על כל ארץ מצרים והיה על האדם
 ועל בהמה לשחין פרח אבעבועת בכל
 ארץ מצרים: י ויקחו את פיה הכבשן
 ויעמדו לפני פרעה וזרקו משה השמימה
 והיה שחין אבעבועת פרח באדם ובבהמה:
 יא ולא יכלו החרשמים לעמוד לפני
 משה מפני השחין כי היה השחין בחרשמים
 ובכל מצרים: יב ויחזק יהוה את לב
 פרעה ולא שמע אלם כאשר דבר יהוה
 אל משה: ס יג ויאמר יהוה אל
 משה השכם בבקר והתצב לפני פרעה
 ואמרת אליו כה אמר יהוה אלהי העברים
 שלח את עמי ויעבדני: יד כי בפעם
 הזאת אני שלח את כל מנפתי אל לבך
 ויעבדך ובעמדך בעבור חרע כי אין קמני
 בכל הארץ: טו כי עתה שלחתי אתי ולי
 ואך אותך וארתי עמה בדבר ותמחד מן
 הארץ: טז ואולם בעבור זאת הגמדתיך
 בעבור הראתך את כתי ולמען ספר שמי
 בכל הארץ: יז עורף מסתולל בעמי
 לבלתי

דיהון משתען גבורת שמי בכל ארץ:

פתקמא הדין ביזמא דבררותי ומיר: כ
 בעירא דמצראי ומבעירא דבני ישראל
 לאמת חד: ז ושלת פרעה ותא לא
 מית מבעירא דישראל עד חד ואתקד לבא
 דפרעה ולא שלח ית עמא: ח ואמר י
 למושה ולא אהרן סבו לכון מלי חפניכון פיה
 דאתונא וזרקניה משה לצית שמיא קדם
 פרעה: ט ויהי לאבקא על כל ארץ
 דמצרים והיה על אנשא ועל בעירא לשיחנא
 סגי אבעבועין בכל ארץ דמצרים:
 י ונסיבו ית פיה דאתונא וקמו קדם פרעה
 וזרק יתיה משה לצית שמיא והנה שיחנא
 אבעבועין סגי באנשא ובבעירא: יא ולא
 יכילו חרשיא למיקס קדם משה מן קדם
 שיחנא ארי הנה שיחנא בחרשיא ובכל
 מצראי: יב ואתקיף י ית לבא דפרעה
 ולא קביל מנהון כמא דמליל ייעם משה:
 יג ואמר י למשה אקדים בצפרא ותתעמד
 קדם פרעה ותימר ליה כדן אמר י אלהא
 דיהודאי שלח ית עמי ויפלחון קדמי:
 יד ארי בזמנא הדא אנא שלח ית גד
 מחתי בלבך ובעבדך ובעמך בריל דתידיע
 ארי לית דכותי שליט בכל ארץ: טו ארי
 כען קריב קדמי דשלחית פון ית ממת
 גבורתי ומחית יתך וירד עמך במורתא
 ואשתציתא מן ארץ: טז וכרס בריל
 דא קיימתך בריל לאחזיותך ית חילי ובריל
 יז עד בעך את כבישת ביה בעמי בריל

יונתן בן עוזיאל

כה

רמית כל בעירא דמצרא ומקעירא דבני ישראל לא מית חד : ז ושרר פרעה פרילין למחמי והא לא מיר
מקעירא דבני ישראל עד חד ואתערך יצרא דלכא דפרעה ולא פטר ית עמא : ח ואמר : למשה ולצהרון סיכו
לכוון קלי חופניכוון קטם דקיק מן אהרנא ונדקנייה משרה לצית שמניא למיחמי פרעה : ט ויהי לאבקא על כל
ארעא דמצרים ויהי על אנשא ועל בעירא לשהין פני שלפיקון בכל ארעא דמצרים : י וגיבורי ישימא
דאתרנא וקמו לקדם פרעה ודבק ותייה משה לצית שמניא וקוה שחין שלפיקון פני באנשא ובבעירא : יא ולא
יגילו איסטגיניא למיקם קדם משרה מן קדם שיהנא ארום תורה מחרת שיהנא באיסטגיניא ובכל מצראי :
יב ותהיף ירה יצרא דלכא דפרעה ולא קביל מנהון הנקמא דמליל : יג עם משרה : יד ואמר : למשרה
אקדום בצפרא ותיקעמד קדם פרעה ומימר ליה פרגא אמר : אלהא דיהודאי פטור ירה עמי ויפלחון קדמי :
יד ארום בוימנא תרא אגא שלח מחמא לך מן שמניא ותתיב ית כל מחמי דמתיקך לליכך ובערךך ובעמך דמן
קדמי בנון משמלחין ולא מן תרשיותא דבני נשא פניו דמנדע ארום לית דבני לי בכל ארעא : טו ארום דרון
שררית ית קהת ובורתי מן דינא הוא דמחיתי יתך וגוי : טז ורבם בקרשטא לא מן בגלל די גטיבא לך קעמתיך
אלא מן בגלל למתנין ית חילי ומן בגלל דתחמי שמני קרשא בכל ארעא : יז עד דרון אגת מחכרב קעמי גדיל
דלא

רשי

(ח) מלא הפניכם - ילויי כע"ז : פיה כבשן - דהר הנפש מן החלים עמומים הנשרפים בכבשן ונלע"ז
אוב"ט - פיה לשון הפה סהרום מפיחן ומפריחן : (י) וורקו משרה - וכל דבר הנורק ככה אינו נורק אלא כיד אחת
דרי נסיס הרבה - אחד שהחזיק קומלו על משה ולא חפניו שלו ושל אהרן - ואחד שהלך האבק על כל ארץ מצרים :
(ט) לשהין פורח אבעבועה - כתרנומו לשחין פניו אבינונין שכל ידו נועמן כועות : שחין - לשון חסמות - והרבה
יש בלשון משה שנה שחונה : (י) באדם ובבהמה - ואם תאמר ושאין היו להם הבהמות והלא כבר נאמר וישת כל
יוקנה נזרים לא נזרה נזרה אלא על אדות שהשדות כלכד נלאמר כמקנה אשר כשרה והירח את דבר ה' הכניס את חוקניה אל הכתים -
וכן שנייה כמילתא אלל ויקח שש עולות רכב כחור : (יד) את כל מנפותי - למדנו ונאמן שמכת כבורות שקולה כנגד כל הטובות : (יא)
(טו) כי עתה שלחתי את ידי וגו' : כי אלו רלתי כשהיית ידי כמקנה שהכניס כדבר שלחתי והכתי אנת ואת עתק עם הבהמות :
ותכחד מן הארץ - אבל כעבור ואת העמדתיו וגו' : (יז) עודן מסתולל בעמי - כתרנומו כבישת ליה לעמי והוא מוגרת מסלה
(ש"ר)

באר רחובות דקדוקי רשי

גם כלן הויה (יא חז) : (י) רצה לומר כולת פיה הוא שורש כפח רק שבה על הרום כחשיון ו' את רכשניה מן
השורש וזה שחיון רשי כענה דקאמר לשון הפה (בלאזין) : (יא) כתב הרב המורח לא ידעתי מאן דרבי שמיה כבורות אבל
שמעתי

רשב"ם

(ח) פיה - אפר דק שיתכפח כרוח : (ט) פורח מוגדל אבינוניות ונלאות מורסא וליחלוח : (י) חנפותי - מיני חבלות
והכחות הם וברך ואכתי אלגטיס וגפרית ושלג וקוטור : (טו) כי עתה - כשהיה הדבר של כחמות היתה דעתי שלגות יד כמון כך
נבעק לנות כדבר והיתה נכחד מן הארץ : (יז) אלה כעבור ואת העמדתך כעבור הראותך את כתי וגו' לאודיעך שטותך שאמרת
לא ידעתי את ה' : (יז) נסתולל - מתפעל מן שולו המוקלה כוכש איותם לעבדים

מכלל יופי

במקום אשר מכל אשר לבני ישראל : (דבר) שום ענין -
(ה) פיה - כלומר נפחת הכבשן והוא הנקרא בלשון
ד"ל רמץ רישקאל"ו בלעז : (כבשן) הוא ששירפין בו
האבנים למידאו אשר מבישלים בו כלי החרס :
(ט) לשחין פורח - הוא נגע הבא מצד חמימות וזלזות
האש כמו שאנ"ל איהו שחין לקח בעין או באבן או בוספת
או כמי טכריא - ועוד אמרו כל שאינו מהמת האש
זרו שחין רכא מחמת האש זרה מכורה וחרגום
ישעיה עת ויקח מהם ויחם ונגיב מנהון ושחין וכן

במפילתו של כהן גדול יהי דרון שחאה שנה זו שחונה
וגיטומה : (אבעבעת) שרשו בעת מעגין ישעיהל נכעון
כחומה נשגבה והאלף בו נוספת ובכפלה בו הפא והעין ונפול
למד הפועל והיא ההא כמו ישעיהו תשגשימן אינח
ישגא אהו : (י) פורח - אמר כן להגלורת הדבר
ולתפשטו : (יא) (החרטמים) כמו מכשפים ארלא
שחלקים כחמתם כמו שאמר דניאלכ לחרטמים
ולאשפים ולמכשפים ובתכראב"ע כי הם חבמי ההולדות -
(יד) (כעבור) - בגלל כך וכך : (יז) (מסתולל) -
ענין 13 יג 0

לבלתי שלחם : יח הניני ממטיר בערת
 קחר ברך בכר מאד אשר לא הנה כמהו
 במצרים למן היום הוסדה ועד עתה :
 יט ועתה שלח העז את מקנה ואת כל
 אשר לה בשדה כל האדם והבהמה אשר
 ימצא בשדה ולא יאסוף הביתה וירד עליהם
 הכרד ומתו : כ הוּרָא אֶת־דָּבָר יְהוָה
 מֵעֲבָדַי פִּרְעָה הֵנִים אֶת־עֲבָדָיו וְאֵת מִקְנֵהוּ
 אֶל־הַבְּתִים : כא וְאֲשֶׁר לֹא־שָׁם לְבוּ אֶל־
 דָּבָר יְהוָה וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲבָדָיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ
 בַשָּׂדֶה : פ כב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה נִטָּה אֶת־יָרֵךְ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי בָרֶד
 בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה
 וְעַל־כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם :
 טו כג וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־מַטְּהוֹ עַל־הַשָּׁמַיִם
 וַיְהִי גֶתֶן קִלְתִּי וּבָרֶד וְתַחֲלֹךְ אֵשׁ אֶרְצָה
 וַיִּמָּטֵר יְהוָה בָּרֶד עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם :
 ו כד וַיְהִי בָרֶד וְאֵשׁ מִתְחַלֶּקֶת בְּתוֹךְ הַבָּרֶד
 כְּבֶד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כִּמְהוֹ בְּכָל־אֶרֶץ
 מִצְרַיִם מֵאִז הָיְתָה לְגוֹי : כה וַיֵּרֶד הַבָּרֶד
 בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה
 מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וְאֵת כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה
 הִקָּה הַבָּרֶד וְאֵת־כָּל־עֵץ הַשָּׂדֶה שִׁבַּךְ :
 כו רַק בְּאֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר־שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֹא הָיָה בָרֶד : כז וַיִּשְׁלַח פִּרְעָה וַיִּקְרָא
 לְמֹשֶׁה

דלֵא לשלחותהון : יח הֵנִינִי מִמְטִיר בְּעֵרַת
 כְּעֵדְנָא־הַדִּין מִחַר בְּרָדָא תִּסְקִיף לַחְדָא דְלֵא
 הָנָה דְכִנְתִּיה בְּמִצְרַיִם לְמִן יוֹמָא דְאֲשֶׁתְּכִלְלַת
 וְעַד־כַּעֲנָן : יט וּבְעֵן שְׁלַח כְּנוֹשׁ יַת בְּעִירְךָ
 וְנִתְּבֵל־דְלִיךְ בַּחֲקֵלָא בְּל־אִינְשָׁא וּבְעִירְךָ
 דִּישְׁתַּבַּח בַּחֲקֵלָא וְלֹא יִתְכַנֵּשׁ לְבֵיתָא וַיְהוּת
 עֲלֵיהוֹן בְּרָדָא וַיִּמּוּתוּן : כ דְדַחֲלִיל מִפְתָּנְקָא
 דְּנִי מֵעֲבָדַי פִּרְעָה כְּנֵשׁ יַת־עֲבָדוּהִי וְנִתְּבֵל־
 בְּעִירִיה לְבֵתֵיה : כא וְדִלְא־שׁוּי לְבֵיה לְפִתְנָקָא
 דְּנִי שִׁבַּךְ יַת־עֲבָדוּהִי וְנִתְּבֵל־בְּעִירִיה בַּחֲקֵלָא :
 כב וַאֲמַר וַיִּלְמַשֶׁה אֲרִיס יַת־יָרֵךְ עַל־
 צִית שְׁמַיְא וַיְהִי בְרָדָא בְּכָל־אֶרְצָא דְּמִצְרַיִם
 עַל־אִינְשָׁא וְעַל־בְּעִירָא וְעַל־כָּל־עֵשֶׂב
 דְּחֲקֵלָא בְּאֶרְצָא דְּמִצְרַיִם : כג וְאֲרִיס מֹשֶׁה
 נִתְּחַוְּסָרִיה עַל־צִית־שְׁמַיָא וַיִּי וַיְהִי בְּקִלְתֵּי
 וּבְרָדָא וּמִתְחַלֶּקֶת אֲשֶׁתָא עַל־אֶרְצָא וַאֲמַטֵּר
 וַיִּבְרָדָא עַל־אֶרְצָא דְּמִצְרַיִם : כד וַיְהוּת
 בְּרָדָא וְאֲשֶׁתָא מִשְׁתַּלְחָבָא בְּנֵו בְּרָדָא
 תִּסְקִיף לַחְדָא דְלֵא־הָיָה דְכִנְתִּיה בְּכָל־אֶרְצָא
 דְּמִצְרַיִם מֵעִדָּן דְּהוּת לְעָם : כה וּמִתָּא
 בְּרָדָא בְּכָל־אֶרְצָא דְּמִצְרַיִם יַת־כָּל־דְּבַחֲקֵלָא
 מֵאִינְשָׁא וְעַד־בְּעִירָא וְנִתְּבֵל־כָּל־עֵשֶׂב
 דְּחֲקֵלָא מִתָּא בְּרָדָא וְנִתְּבֵל־אֵילָנִי בַּחֲקֵלָא
 תִּכְר : כו לְחֹד בְּאֶרְצָא דְּגִשְׁן דְּתִמְנָן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בְּרָדָא : כז וַיִּשְׁלַח פִּרְעָה

רשי' דנותר גנינו אורח כבישא וכלי' קלק"ר . וכסר פירשתי כסוף ויבי זוקן כל תוכה שתחלת יסודה סוף' וסוף כלה לדבר סלזון
 תתפעל נותן התי' על סמום כחונע איתיות של עיקר כנון וו וכנון (קהלת יב) ויסתכל החנב מוגרת סכל (במדבר יו)
 כי תשתרר עלינו מוגרת סר ונגיד (דגיא' ו) מוסתכל היות : (יח) בעת סחר . בעת הוצת לוקח פרט לו שריטה כמותל
 לקחר

דלא למיפטרניו : יח האנא מחית בעידן דכיון למחר מן איצרי שמיא ברדא מקור לחדא דלא גוי דקווא
 במצרים מן יומא דאי שפכלל לאנשהא ועד דרון : יט וקדון שור בנוש ית גיתך גרת וגוי עילוחון ברדא
 דמיתון : כ איוב דתורה דחיל קשהקמא דין מעקדוי דפרעה קנש ית עקדוי דרת גיתוי לגו ביתא : כא וכלעם
 דלא שני לפיה לשקמא דין ושיבך ית עקדוי גרת גיתוי בתקלא : כב ואמר " למשה ארים וגוי : כג וארים
 כשה וגוי וברדון ומצלחמא אישהא על ארעה ואחירת " ברדא וגוי : כד ונהה ברדא ואישהא מתקפצא בגו
 ברדא וגוי מן עידן דתורה לאוקמא ומלכו : כה וקמח ברדא וגוי ית כל אילנא דתקלא תביר ושריש :
 כו לחוד בארעה וגוי : כז ושרר פרעה פולין למקדוי למשורה ורצתרו ואמר להון חבית בנמנא תרא ידערת

די

רשי

למחר שתגיע חמה לכאן ירד הסוד : הוסדה . שנתוסדה וכל תיבה שתלת יסודה ו"ד כגון יסד ילד ידע יסר כשהיא חתפעת תבא הוי"
 במקום ה"ד כיון הוסדה הולדה וילד ליוסף . (משלי בט) כדברים לא יוסר עבד . (יט) : (יט) שלח העז . כתרנונו שלח כנוס
 זכו (ישעיהו) יושבי הגבים העזו בני בנימין (יג) : ולא יאסף הביתה . לשון הכנסה הוא : (כ) הגיס . הכריח לשון
 זיכס : (כב) על השמים . ללד השמים ומדרש אגדה הנסיוה הק"ה למטה למעלה מן השמים : (סד) מתלקחת בתוך הברד :
 כ

באר רחובות דקדוקי רשי

שאנתי בשם רכינו תס מאו רלי"ג טש שהגרסא היה כרש"י בפ"ת הכ"ת וכשורק הכ"ק כזה בבררות והיא נכת סרד וקראת כך על שם
 שלא היתה המכה רק בדברי האכזבים כדכתיב והשעורה נוכח כי השעורה אכזבה חסה והכוסמת לא נוכחי אפילות חסה
 עכ"ל הרב המורח ולפי זה כונת רש"י מכת בבררות (ד"א נייטגו) וכן מנלתי בספר ערוגות הכוסם להחכם מה"ר שמואל ארקוולטי :
 ד"ה יעודך מסתולל וכו' פירשנו בסוף פרשת מקן כד"ה כנטק ע"ש : (יב) דכרי רש"י מתבארין מעמון דכל היכא שאות
 ראשונה מן השורש היא ו"ד כגון יסד ילד ידע יסר כשהיא חתפעת לרה לומר לשון כפעל (ער חיו ווארדן גווערקש פון איין אנדרין)
 או תבוא הוי"ו תמורת ו"ד השורש כמו הןקדה מן שורש יסד הןקדה מן שורש ילד יצבע מן שורש ידע וכתב בעל שורש יהודה העטס
 שגבור תמיד לשון כפעל כלשון עתיד הונך להיות דגש תוך אות ראשונה מן שורש להורות חסרון מ"ן לשון
 כפעל לכן פומרה הוי"ד כוי"ו יותר כיכר ונרנש הדגש תוך הוי"ו מכתוך ה"וד : (יג) משום דענין עו על הרכה הוא שם על מין
 שער

רשב"ם

לעבדים כדכתיב ויכבדום לעבדים ולשפחות . ולהודיעך שיעת המתפעלים כי כל תיבת המתפעלים באה תוספות תי"ו כראש חוץ
 מחוץ שאלוהי מן הכלל לכסוף . מן אמר יאמר יתאמר כל פועלי חוץ . יתבך . יתגדל . ויתגדלתי . והתקדשתי . יתהלל .
 המתהלל . יתנוכח . ויתבא . לשוא חגיגי . והמסכה לרה בהתכנס יתלכרו ויתוודד ויתנשא ויתלקטו התעוללתי . מתפלל . ויתרושש והון
 רב הרי לך כל האלפ"א בתי"א תי"ו כראש חוץ משבטת אותיות הללו דו"ט"ס"ך"ש"ת"הי"ן והסמ"ן באה התי"ו אחריהם בזה הפעל שלהם
 גון כל חתפולל . מן שר תשתרר עלינו . מן שר ישתבה מן שור וישתמה חוקות עממי . מן שבר אונשכר כד"י והוי"ן לא יבא התי"ו
 במתפעל שלהם . אלא אחרי הד"י תבא ט"ת כמקום תי"ו של מתפעל מן דקד יאמר כנטק . מן זכע יזכע כדניאל מן ניד העטיידנו
 כיוסע . מן זרף ונטרף . ואחר הזיון תבא דלי"ת כמקום תי"ו של מתפעל מן זמן הודמנתון כדניאל . אכל תוספות הן כתיבות .
 ט"ל של כנטק ז' של הודמנתון . ותי"ו של יתאמרו . לעשותן מתפעל כמו שפירשתי וכן כולם אכל הם עצמם כשפס ראש
 התיבה לא היה בה תוספות אות להתפעל כמו וישמע את הקול מדבר אליו לא יאמר (כ"א כמו) מתדבר . לא יטמא כעל . לא
 יאמר יתטמא . עם עקש ופתלתל (כ"ל תתפל) לא יאמר תתפתל) : (כ"א תתפל) . תתתם . לא יאמר תתתם :
 (ט) העז . אסוף כמו העזו אנשי בנימין . יושבי הגב' העזו : (כו) העלתי הפעם . עתה הפעם אני מודה שחטאתי :
 כ

מכלל יופי

ענין ההרמיה וההנהרה והוא כמו סלמה ותרומתך . (בא) ויעזוב העטם כמו עזב והיו כס"א רפה כלשון שמעאל
 ופירושן בתרומם ומתגאה וי"מ אותו יעזרת מסילות אכרהם את עיניו כמו נשא אכרהם את עיניו :
 בהם לבלרני שרחהם : (בג) (ותהלך) לא נשתנה תנועתו וגמשיכה ההיו בפועל להרחיב על החאוהיה ראוי התייבשה כמנהג חבדיו אשר
 פא הפועל שלהם גרונית שחנקר האות הנוספת בפרתה : (כד) (מתלקחת) : ענין
 ענין המנוסה והאיפירואל העיר :

למשה ולאהרן ויאמר אליהם חטאתי הפעם
 יהיה הצדיק נאני ועמי הרשעים :
 כח העתירו אליהנה ורב מהות קלות
 אלהים וכך ואשלחה אתכם ולא תספון
 לעמד : כט ויאמר אליו משה בצאתי
 את העיר אפרש את כפי אליהנה הקלות
 יחדלון והכרד לא יהיה עוד למען חבד כי
 ליהנה הארץ : ל ואתה ועבדך יבדעתיכי
 טרם תיראון מפני יהוה אלהים :

לא והפשתה והשערה נכתה כי השערה
 אביבה הפשתה נבעל : לב והחמה והכסמת
 מפטיר לא נכו כי אפילת הנה : לג ויצא משה
 מעם פרעה ארת העיר ונפרש בפיו אל
 יהוה ויחדלו הקלות והכרד ומטר לא יגמד
 ארצה : לד וירא פרעה כי חדל המטר
 והכרד והקלת ויסף לחטא וככר לבו הוא
 ועבדיו : לח ויחזק לב פרעה ולא שלח
 את בני ישראל כאשר דבר יהוה ביד
 משה :

ומפטירין כה אמר ה' בקבצי את בני ישראל ביחזקאל
 סימן כ"ה : קכ"א . גיב"עול סימן . יע"אל סימן :

ויאמר

רש"י

וקרא למשה ולאהרן ואמר להוין חבית
 זימנא קדא יי זכאה נאנא ועמי חבין :
 כח צלו קדסי וסני קדמוהי רוח דלא
 יהוין עלנא קלון דלנט באילין מן קדם
 יי וברדא ואשלח יתכון וקרא תוספון
 לאתעבא : כט ואמר ליה משה כמפקי
 מן קדמא אפרוש ית ידי ובצלוד קדם יי
 קליא ותמנעון וברדא לא יהי עוד בדיד
 דתיבע ארי בני ארעא : ל ואת ועבדך
 ידענא ארי עד כען לא אתפנעתון מן
 קדם יי אלהים : לא וכיתנא וסערי לקו
 ארי סעריא אביבין וכיתנא גבעולין : לב
 וחטיא וכונתנא לא לקאה ארי אפלתא
 אינון : לג ונפק משה מלנת פרעה ית
 קרתא ופרש ידוהי בצלוד קדסי ויאיתמנעו
 קליא וברדא ומטרא דהנה נחית לא מטא
 על ארעא : לד וחזא פרעה ארי אתמנע
 מטרא וברדא וקליא ואוסיף למחשי ויקריה
 ללביה הוא ועבדוהי : לה ואתקף לבא
 דפרעה ולא שלח ית בני ישראל כמא
 דמליל יי בידא דמשה :

ואמר

ספ בתוך כס האש והכרד ועורבין והכרד מים הוא ולגשות רלון קונס עשו שלס בנייהם (ש"ר ע"ש) : (כח) רב . די לוכמה
 סהורד ככר : (כט) כצאתיאת העיר . אכל כרד העיר לא התפלל לפי שהיתה מולא גלולים (ש"ר) : (ל) טרם תיראון .
 עדיין לא תראון . וכן כל טרם שבמקרא עדיין לא היה ואינו לשון קדם (בראשית ט) טרם יסככו עד לא סככו . טרם ינחמד עד לא נחמד אף
 זה כן הוא ידעתי כי עדיין אינכם יראים ומסתתרה צדמה תעוודו בקלקולכם : (לא) והפשתה והשערה נכתה . נשכרה . לשון
 פרעה ככה . נכחיס . וכן לא ככו ולא יתכן לפי שה לשון הכאה שאין מן במקום ה' א' לפרש נכתה כמו הוכתה כמו ככו אלא הכו' שורש
 בתיבה והרי הוא מנורת (איוב לג) שטו ענמותיו (יד) : כי השעורה אביב . ככר ככרה ועוודת בקטיה ונשתכרו וכפלו . וכן
 הפשתה גדלה ככר והוקשה לעמוד כנבעוליה : השעורה אביב . ענדה ככיה לשון (שיר השירים) בלתי הנחל : (לב) כי
 אפילות הנה . מלומדות ועדיין היו רכות ויכולות לעמוד כפני קשה . וא"ע"פ על זאת כל עשב הסדה הכה הכרדיש לפרש פשוטו של מקרא
 כעשבים העומדים בקלחם הראויים לליות ככרד . ומדרש רבית כחוחאי ש מרבותינו מנחלקו על זאת ודרשו כי אפילות כלתי סלחות נעשו
 להם שלא לקו : (לג) לא נהך . לא בניע ואף חותן סהיו באויה לא הניעו לחין והמה לו (דניאל ט) ותתן עליה סלה והשבועה
 דעורח ותגיג עלינו . ומכאן כן שוק חכרו כחלק (יחזקאל כט) כהתוך כסף לשון יתיקת מתכת . ורואה לני את דכריו כתרונקו וילך
 ואתוך לנקת לאתכח . אף זה לא נתך לארץ לא הולך לארץ (טו) : חסלת פרשה וארא ויאמר

בני הוא אלהא זבאה רבכם אגא ועמי תיבין בקר מתמא ומתמא : כח צלוי קדם : ויהי פני קדמוי מלמחני קליו
דלונט מן קדם : וברדן ואקטור יתבון ולא תוספון לאתעבבא : כט ואמר ליה משה במפקי סמיד לקרמא אפרוש
ער יבי בצלוי קדם : קלויא יתמנעון וברדא לא יהי תרב מן בגלל דתנדע ארום בן היא ארעא : ל ואנת ועבדך

ירושלמי

וכתנא הורר גבערליון ואמרת גצה :

הוות קסידא וכיתנא עבד פרקליון : לב ותיטיא
וכתנא לא לקון ארום לקישן הינין : לג ונפק משה ואהרן מלוב פרעה סמיד לקרמא ופרס ידוי בצלוי קדם
: ואתמנעון קליו דלונט וברדא וגו' : לד ותמא פרעה ארום אתמנע מטרמא וברדא וקלויא דלונט פסקו ואוסקי
למחטי ויתריה לזערא דלביה הוא ועבדוי : לה ואיתמא יצרא דלפא דפרעה ולא פטר נח בגי : ושראל הויבא
דמליל : בידא דמשה :

באר רחובות דקדוקי רש"י

שעיר צויס וכוודאי לא היה מנוח להם על מין שעיר עזים למודא לכן קאמר בתרגומו כנוס והיינו ענין אסיפה והכנסה תוך הכיית הוא ואסן כן
הכל במושע העו (ואחל חיין) ומכיה על זה רחיה מאלתה עיוו בני כנימין כיגם שם הוא ענין אסיפה והכנסה (ואחל חיין) חין איהר בני
כנימין) : (יד) משמע דדעת רש"י לחלק דלענין שכירה יהיה השורש ככה ככ"ן בתחילה ולענין הכאה יהיה השורש ככה ככ"ן בתחילה
וזה הוא כנגד כל המדקדקים כי כולם מודים פה אחד דאין חיובן כון לענין שכירה וכיון לענין הכאה כשניהם הוא השורש ככה ככ"ן בתחילה
(וכן תמוא כשרשים וכו' וקרא רש"י) אכן בהיותי כאמור שרשם שנת ח"ע"פ"ק משמש לאדוני מ"ו החכם השלם מו"ר שוואל מונא מניה
כדכום המפורסם ר' שלום פרוס אמר לי דאין כוונת רש"י על לשון הקארה ה"א
בתחילה כמורק ותיה קיימת ר"ז"י כאשר דלח מנינו כסום נוקוס ענין הכאה רחבלשון הפעיל הקה (ער האט מאכין
שלגין) אולשון הפעיל הקרה (ער חיו ווארין גמאכט שלגין) והוי למכתבם כאן הקרה הכר כלשון הפעיל אכן תליא
כזה אי מנינו כסום נוקוס שתחלף הנו"ן כמקום ה"א גם כאן יתכן והוי נקרה גבר באמת כאלו
כתיב הקרה הכר אבל השתא דלא מנינו כסום דוכתא שתחלף הכ"ן ה"א כודאי מלת נקרה גבר לור
יתכנו והכ"ן כהם שרשית על מוקל רש"י עמיותיו וכיון דלענין חין חלוק בין לענין שכירה
וכן לענין הכאה כשניהם הוא השורש ככה כדעת כל המדקדקים ודכרי פי מחסן וכיכרים דכרי אמת ואחר הקבלה מלאתי
נוסחאות דגריס"ר"י כזה ולא יתכן לפרש כלשון הכאה וצ"י כיון המניה לדעת מ"ו והכ"ל והוסיף אית מ"ו ואחר ה"א דתולכא לשקב
כלשון הכאה ה"א בתחלה כפחח : (טו) מה שכתבתיך לא הניע הויה ביאור על דכרי אונקלם דמתרגם על מלת לא יתך לא מטא
והיינו לא הניע ומכיה רש"י יר אחיה עליו מספר עזרא : ומה שכתב עוד דעת מנחם חין כוונת רש"י לומר דמחולק האונקלים עם המנחם
כן ס"ק בעיקור שורש הויה שהרי לדעת שניהם בחלת ניתך הוא השורש כדך חלל רצה לומר שמתחלקים בענין ביאור המלה לדעת
האונקלום ענינו לשון הגעה (גראכיון) ולדעת מנחם ענינו לשון יניקה (גיסן אחר שמעלנין) :

(ח) רע

רשב"ם

(ב) כי טרם תיראון . כתרגם . עדיין לא תיראון (לב) לא מוכי . להודיעך שיהי שלא שיר הכרד אכל הארבה . הכרד
מחלקל את הקצה ואחרכה אוכל את הרך : (לג) כדך . לשון יניקה . כיון כהתוך כסף כגון כור כן תותכו כתיבה . ומטר לא הולק
ארצה : (לד) ויוסיף לחטוא . עד עתה לא כתבון לחטוא הווידי אכל כוהוד : על הכרד ועמי הרשעים לכן קוראו עכשו מויד :
בא חסלה וארא טיסוד רבינו שמואל

מכלה יופי

ענין לקחה : (כח) (ורב) . קלת אלקים . חיה בענינים לירד לארץ וזה
כדומה דין : (ל) (בימקדם) כטנם כהדרו אל
היראון) . עני המדרה שטתיה :
הואה דים . ופירושו אמר
פשה לפרעה ויניחכי אתה ועבדך טריכ שאהפלל בערבם
היראון מפני אלהים אבל אחר שאהפלל ויחלו הקולות
והמטר תוספו לחטוא : (לא) (אביב) . השבולת
עכרנה שילה תקרא אביב
על שם תקנה שרה שהוא
ועטם שלא נתן המטר אשר

(א) בא